

номії, що забезпечує перерозподіл робочої сили на користь найперспективніших сфер економіки: фінансової, інформаційної, торгівельної і таким чином, удосконалюється структура зайнятості населення.

Регулювання ринків праці має бути органічно пов'язано з комплексом системи перетворень, які стимулюють економічне зростання. У зв'язку з цим виникає дві групи проблем: перша – загальне поживлення економічної ситуації та інвестиційної активності капіталу, що сприятиме розвитку системи робочих місць і зростанню потреби в робочій силі, друга – підвищенню споживчого попиту населення через вдосконалення системи розподільчих відносин, з можливостей для отримання додаткових доходів. Усі заходи державного регулювання ринку праці зорієнтовані на вирішення стратегічних проблем, можуть бути класифіковані за спрямованістю, характером, об'єктом впливу та джерелом фінансування.

Підвищення добробуту населення, боротьба з бідністю неможливі без забезпечення ефективної зайнятості. Вирішення цих соціально-економічних завдань потребує системного підходу і створення та функціонування ефективної системи управління зайнятістю населення враховуючи стан економічного розвитку країни, окремих регіонів, галузей.

Наслідки безробіття є не тільки економічними, а й соціальними. До них можна віднести: недовикористання людського потенціалу суспільства, погіршення якості життя, зниження рівня заробітної плати, збільшення витрат суспільства на зміну професії, спостерігається деградація особистості тощо. Для підвищення зайнятості населення необхідно економічно стимулювати підприємства у створенні нових робочих місць для безробітних, удосконалити податкову політику з метою зниження податкового тиску.

Список використаних джерел:

5. Васильченко В.С. Державне регулювання зайнятості: Навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2003. – 252 с.
6. Гаркавенко Н.О. Проблеми зайнятості та безробіття на національному ринку праці. // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 4. – С. 168-177.
7. Левчук Ю.С. Теоретичні аспекти зайнятості населення.// Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 5. – С. 160-164.
8. Тершина О.С. Державна політика регулювання зайнятості // Економіка та держава. – 2006. – № 1. – С. 77-80.
9. Фатєєнко Н.В. Еволюція економічної теорії та причини безробіття // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 12. – С. 166-169.
10. Фірсова С.Г. З правління зайнятостю: системний підхід. // Формування ринкових відносин в Україні. – 2006. – № 12. – С. 162-166.

Annotation: in the article there are the lighted up problems which arose up at the national market of labour in relation to employment and unemployment, exposed the issue of the day, in relation to the use of labour resources.

Key words: employment, unemployment, labour-market, labour resources, skilled potential.

УДК 330.1.

В.Б. Буторіна, асистент Кам'янець-Подільського національного університету.

РОЛЬ НАУКОЄМНОГО ПРОДУКТУ В ЕКОНОМІЧНОМУ ЗРОСТАННІ

У статті розглянуто передумови переходу світового господарства до високотехнологічної моделі розвитку, підкреслено значення наукоємного виробництва для економічного зростання передових країн світу, а також проаналізовано передумови та перспективи виробництва наукоємного продукту на Україні.

Ключові слова: НДДКР (науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи), високі технології, наукоємний продукт, економічне зростання, інновації.

На сучасному етапі розвитку цивілізації головними факторами економічного зростання країн є наука, технології, інновації та освіта.

Недивно, що уряди, бізнес-кола, вчені приділяють все більшої уваги високим технологіям у зв'язку з вигодами, які вони передбачають: створення високооплачуваних робочих місць, збільшення обсягів досліджень і розробок, зростання конкурентоздатності, отримання надприбутків, підвищення ефективності економічної системи і високий рівень життя. Проте, не дивлячись на тривалий інтерес до даної теми, ще залишається багато запитань.

Навести передумови переходу світового господарства до інноваційної моделі, висвітлити вплив наукоємного виробництва на високі рівні економічного розвитку передових країн світу, проаналізувати історичні та економічні передумови та перспективи виробництва наукоємного продукту на Україні.

Й.Шумпетером, Г.Меншем, Я.Ван Дейном, К.Персе-Пресен розроблена інноваційна теорія економічного циклу. Салихова Е.Б. аналізує існуючі закордонні класифікації наукомісткого продукту та розробляє разом з представниками Міністерства промислової політики України класифікацію наукомістких продуктів України. Каліцький Б.А., Соловійов В.П., Попович О.С. та інші працівники Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г.М. Доброва працюють над аналізом кількісних та якісних показників наукоємності народного господарства та його взаємозв'язку з темпами економічного зростання.

До цієї пори існували стереотипи, що соціально-економічний прогрес країни визначають наявність корисних копалин, кількість виплавленого металу і випущених машин, масштаби виробленої та використаної енергії, вільні ціни, приватна власність тощо. Проте за умов нової технологічної революції, що охопила світ і базується на інформаційних, мехатронних технологіях, ситуація різко змінилась.

Корисні копалини вже завдяки своїй вичерпності і збільшенню витрат на їх видобування не можуть бути довгостроковим фактором економічного зростання, особливо для країни з великою чисельністю населення. Парадоксальні результати дає нарощування обсягу виробництва металу, електроенергії, машин і устаткування у випадку, якщо воно базується на застарілій науково-технічній основі.

Високі технології, засновані на новітніх знаннях та інформації, трансформують самі основи традиційної ринкової економіки, пов'язані, зокрема, з власністю, товаром, відчуженням. Знання та інформація мають властивість поділу між багатьма користувачами без втрати первинної корисності для їх власника. Отже, не система власності, а система користування стає основою високотехнологічної економіки. Вона краще, ніж традиційна економіка, сприяє подоланню відчуження, властивого усім попереднім формам виробництва, і переходу до співвласності та спільного керування [3, с.5]. Отже, інновації високотехнологічних секторів здатні докорінно перетворити економічну взаємодію робочих місць, фірм і цілих галузей промисловості, породжуючи нові види економічної діяльності [16, С.91].

Тому сьогодні найпрогресивнішим напрямком в економіці індустріальних країн є виробництво наукомісткої продукції. Досвід розвинутих індустріальних країн світу переконує, що інтенсивний процес розвитку наукомістких виробництв минулих десятиріч став основним фактором забезпечення повної зайнятості і підвищення життєвого рівня населення, розширення зовнішньоторговельної експансії та економічної безпеки [5, с. 77].

Це зумовлено передусім тим, що у розвинутих країнах досягнута і триває висока насиченість робочої сили вченими (дослідниками та розробниками) (0,4-0,7%); форсовано зростають витрати на НДДКР (10-15% за рік), розширюється мережа наукових та інноваційних організацій. Галузі, що використовують високі технології, створюють в розвинутих країнах більшу частину доданої вартості. Вони розвиваються у 5-10 разів швидше, ніж традиційні.

Високі технології є сьогодні головною зброєю, що забезпечує конкурентоздатність будь-якої країни на світовому ринку. Саме експорт наукоємної продукції створює сприятливі умови для розвитку економіки високими темпами. Показовим є не лише досвід Японії, яка почала активно завойовувати світовий ринок наукоємної продукції на початку 70-х років, але й досвід Південної Кореї, Тайваню, Сінгапуру, Чилі, Іспанії. Вони демонструють величезні можливості економічного зростання, закладені в державній політиці, орієнтованій на експорт наукоємної продукції [3, с.6, 9].

Голова наукової школи з питань конкуренції Майкл Портер писав у роботі "Міжнародна конкуренція" в 1990 р., що основою конкуренто-спроможності будь-якої держави є її здатність сприймати нововведення внаслідок НТП та вносити відповідні зміни до своєї діяльності. "Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 рр.)" утверджує інноваційну модель розвитку економіки, становлення в Україні принципово нової дієздатної національної системи, яка б функціонувала на ринкових засадах та принципах самовідтворення [2, с.28].

Сучасний стан і тенденції останніх років у високотехнологічному секторі української економіки не відповідають світовим реаліям, що не дає змоги повною мірою реалізувати національні інтереси [4, с.30].

За радянських часів система продукування наукових знань та технологій лише на 1/3 використовувалась безпосередньо в інтересах економіки України. Тому багато галузей виробництва, особливо які займалися випуском продукції широкого споживання, науково і технологічно обслуговувались не українськими науковими установами. І враховуючи, що науковому забезпеченню цих цивільних галузей в СРСР приділялося значно менше уваги, ніж оборонним, багато українських товарів залишалися слабоконкурентними на зовнішньому ринку. Існували експертні оцінки, які засвідчували, що до 90% вітчизняних товарів не мали сучасного наукового забезпечення.

В економіці України технологічний прогрес припинився в середині 70-х років, коли темпи зростання фондоозброєності досягли величини темпів зростання продуктивності праці, з цього періоду намітилась стійка тенденція до подорожчання кожної одиниці виготовленого національного доходу за рахунок відносно великого питомого споживання енерго-та техноресурсів (і це у той період, коли у економічно розвинутих країнах на 1 дол. витрат на НДДКР вже отримували 6 дол. від експорту наукоємної продукції).

Усе це дуже боляче вдарило по вітчизняній економіці, коли Україна стала незалежною і були

порушені міждержавні технологічні зв'язки. З іншого боку, ще більше погіршилося інноваційне забезпечення виробництва продукції цивільного призначення.

Що стосується високотехнологічних галузей, то Україна не мала необхідної для самостійного виробництва структурної повноти інноваційного процесу з багатьох видів такої продукції.

У розвинутих країнах використання нових знань і високих технологій забезпечує до 90% економічного зростання. В Україні – лише 5-7%. Решта переважно за рахунок розпродажу національного багатства, включаючи і найбільш цінний людський ресурс, особливо інтелектуальний [3, с. 10, с.290]

Нерозробленість питань інноваційного розвитку наукомістких виробництв на Україні вимагає вивчення і використання на практиці інноваційних теорій економічних циклів. Найважливішими положеннями цієї теорії, розробленої Й.Шумпетером, Г.Меншем, Я.Ван Дейном, К.Перес-Пересен, є такі:

- висновок про стрибкоподібний перехід від старого до нового технічного базису виробництва у кризовій фазі циклу;

- положення про необхідність введення пільгового оподаткування і фінансової підтримки з боку держави розвитку нових підприємств;

- рекомендації про пріоритетність поліпшуваних інновацій та про надання державної допомоги насамперед підприємцям-новаторам;

- класифікація інновацій за типом і функціями [1, с.37]

В економічній науці існує багато методів визначення інтегрального впливу технологій на ефективність виробництва, в тому числі модифіковані виробничі функції, метод головних компонент, метод приведених витрат. Оцінка рівня та ефективності наукомістких виробництв має такі завдання:

- підвищення ефективності управління. Галузевий метод управління економікою себе вичерпав, тому управлінські функції повністю зосереджуються в первинній ланці – на підприємстві.

- обґрунтування і вибір системи показників. Ось чому розробка єдиної системи оцінки діючих і перспективних виробництв у порівнянні їх з перспективними світовими еталонами прогресивності визначена як одне із завдань економічного аналізу.

- системна оцінка техніко-економічного рівня виробництва – питомі витрати сировини і матеріалів, продуктивність праці, енергомісткість, екологічність, якість, рівень цін. Довідкові показники – ремонтні витрати, строки використання основних виробничих фондів, фондівіддача

- пошуки основних резервів наукомістких виробництв з метою поліпшення їх якості та підвищення техніко-економічних показників виробництва [1, с.11-12].

- створення відповідних технологічних і матеріальних умов для ефективної організації науково-дослідного процесу, широкого використання в практиці його результатів.

Перебудова наукомістких виробництв на Україні потребує великих капіталовкладень, тому важливо спочатку визначити ефективність використання діючого потенціалу, а потім потребу у створенні нових виробництв.

Сьогодні вже чітко доведено, що надати соціальної орієнтації економіці можливо лише за рахунок переходу до ефективнішого джерела економічного зростання, ніж сировина або дешева робоча сила, притаманних зараз нашій економіці, ? до використання нових знань і високих технологій.

Досвід найрозвиненіших і нових індустріальних країн показує, що нові технології та обсяги експорту наукоємної продукції стали ключовим ресурсом їхнього економічного зростання, значення якого підсилюється.

Отже, одним з ефективніших напрямів подолання економічної кризи в Україні є структурна перебудова промисловості на ґрунті інтенсивного розвитку виробництва наукомісткої продукції та управління цим виробництвом.

Список використаних джерел:

1. Бурлака Г.Г. та ін. Наукомісткі виробництва. – К.: Манускрипт, 1995. – 172 с.
 2. Володій С.А. Організація наукоємного ринку АПК за системою інноваційного провайдингу. – К.: Дія, 2006. – 94 с.
 3. Маліцький БА. Прикладне наукознавство. – К.: Фенікс, 2007. – 462 с.
 4. Олійников О.О. Сучасні тенденції світового ринку високотехнологічної продукції та місце України в ньому // Проблеми науки. – №1, 2006. – С. 30-37.
 5. Отценко В.И., Стадник М.Я. Світова організація торгівлі та високотехнологічні галузі // Актуальні проблеми економіки. – №8, 2004. – с. 76-80.
- Салихова Е.Б. Дефініції високих технологій или субъективный объективизм // Инновации. – №8, 2007. – С. 90-94.

Annotation: In the article the conditions of transition of world economy to the highly technological model of economy growth considered, the value of high technological product is underlined for the economy growing of front-rank countries of world, and also conditions and prospects of production of high technological product in Ukraine are analyzed.

Key words: Science research and research construction works, high technologies, high technological product, economy growth, innovation.

УДК 330.131.5

І.В. Музичук, асистент Кам'янець-Подільського національного університету.

ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ НА ПРОБЛЕМУ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ

Стаття присвячена дослідженню теоретико-методологічних витоків соціально орієнтованої економіки. Проводиться аналіз досліджень сучасних вчених з метою з'ясування теоретичної сутності поняття "соціальна ринкова економіка".

Ключові слова: соціальна ринкова економіка, соціально орієнтована економіка, соціальне ринкове господарство, соціальна орієнтація.

Статус України як соціальної держави офіційно зафіксовано у статті і Конституції України: "Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава", а стаття 13 гласить: "Держава забезпечує захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки" [5, с.129] Дотримуючись конституційних принципів, процеси та явища в українській економіці необхідно розглядати з позицій зведення фундаменту соціально орієнтованої ринкової економіки. Однак для забезпечення ефективної переорієнтації економічної системи, в першу чергу необхідно глибоко осмислити теоретичну сутність самого поняття "соціальна ринкова економіка". Розуміння історичних аспектів формування даного поняття, особливостей сучасного трактування соціально орієнтованої економіки є надзвичайно важливим в умовах соціально-економічної реформації нашої державі. Адже теоретичні здобутки можуть стати основою реформування суспільно-економічної системи, сприяти становленню соціально-ринкової економіки на Україні.

Проблема формування та функціонування соціально орієнтованої ринкової економіки присвячені роботи видатних німецьких вчених Ф.Бема, А.Мюллера-Армака, В.Ойкена. Сучасним проблемам функціонування соціально орієнтованої ринкової економіки присвячені публікації німецьких економістів Т.Гесса, Ш.Градла, Р.Кенінга, Р.Клапхана, Х.Ламберта, К.Херрманн-Піллата. Широке відображення проблема соціальної орієнтації економіки знайшла в працях відомих українських вчених В.Базилевича, В.Гейця, В.Єременко, С.Мочерного, Ю.Пахомова, А.Чухна, В.Волинського, А.Деркача, Л.Є.Момотюка, О.М.Палія, Б.Панасюка, В.А.Скуратівського, Г.Я.Стебля, Н.Титаренко, І.Тодріної, В.П.Удовиченка та інших.

Незважаючи на значну кількість напрацювань з проблеми соціальної орієнтації економіки, поки що в Україні існують досить суттєві розбіжності щодо трактування самого поняття "соціальна ринкова економіка". Тривають дискусії щодо можливості побудови в Україні соціально орієнтованої ринкової економіки європейського типу.

Мета статті: дослідити теоретико-методологічні витоки соціально орієнтованої економіки; на основі аналізу досліджень сучасних вчених з'ясувати теоретичну сутність поняття "соціальна ринкова економіка".

Історично першим ідею "соціальної ринкової економіки" сформулював А.Мюллер-Армак. Саме він вперше в економічну термінологію вводить поняття "соціальне ринкове господарство". Під даним терміном автор розуміє соціально-економічну систему в межах якої "принцип свободи ринку поєднується з принципом соціальної компенсації". Мюллер-Армак вказує, що соціально-ринкове господарство – це не впровадження "спонтанного порядку", тобто не абсолютизація ринкових відносин, а цілеспрямований свідомий "синтез", коли досягнення ринкової економіки з усіма її перевагами стають надбанням усіх членів суспільства. Неодмінними складовими "соціального ринкового господарства" Мюллер-Армак вважав поєднання двох провідних сил – конкурентної ринкової економіки на основі приватної власності та держави, яка з допомогою притаманних їй механізмів впливає на розподіл і перерозподіл національного доходу з метою забезпечення соціальної справедливості [7, с.56].

Концепція Мюллера-Армака ґрунтується на економічному ученні В.Ойкена і Ф.Бема. В.Ойкен впровадив в економічний аналіз поняття двох ідеальних типів господарства: централізоване регульоване і ринкове (мінове). Вчений класифікував їх, відштовхуючись від способу управління господарським процесом, форми координації діяльності окремих господарських одиниць. Він підкреслював, що ринкове господарство керується ринком, а центрально-кероване виключає "вільний ринковий обмін", управляється центральним керуючим органом. Проаналізувавши обидва типи господарства, визначивши їх недоліки та переваги, Ойкен приходив до висновку, що вільне ринкове господарство побудоване на конкуренції та приватній власності, є провідною основою економічного порядку. Оптимальним вважає такий економічний порядок, при якому конкурентна ринкова економіка доповнюється соціально